

Irena Kraševac

O *BIG BOSSU* HRVATSKOG KIPARSTVA

KOSTA ANGELI RADOVANI, Kip s grivom:
O Ivanu Meštroviću, Zagreb, Erasmus naklada,
2006., 335 str., ISBN 953-6132-69-9

Uz uzglavlje tek rođenom Kosti stavljen je Meštrovićev kip (jedan od brojnih odljeva istog, kako će kasnije saznati!). Bila je to proročanska gesta. I sam kasnije kipar, Kosta Angeli Radovani gotovo se cijeli svoj vijek obračunavao upravo s Meštrovićem, njegovim kiparstvom i njegovom osobnošću. Tekstovi prikupljeni u novopokrenutoj ediciji *Hrvatski suvremeni esejisti* izdavačke kuće Erasmus svjedoče o svojevrsnoj opsjednutosti, ali i britkim promišljanjima kipara o kiparu i kiparstvu.

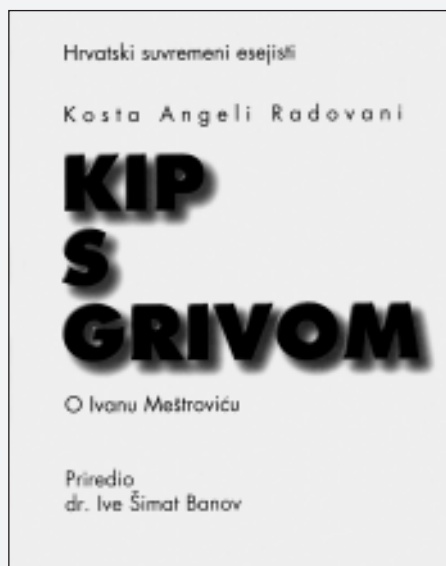
Ironijom sudbine Meštrović je postao tema Radovanijeva prvoga semestralnog rada, a brojni tekstovi koji su uslijedili svojevrsni su dijalog s Meštrovićevim djelom koji je kontinuirao gotovo do kraja njegova života. Generacije su hrvatskih kipara trpjele pod kompleksom Ivana Meštrovića i tražile izlaz iz njegove sjene. Hrvatsko se (i jugoslavensko) kiparstvo izjednačavalo s Meštrovićevim i Radovani se vrlo rano za studija u Milanu susreo upravo s tim problemom. Ta izvana dodatno potencirana tenzija u mladom je kiparu izazvala toliku reakciju da je svoje unutarnje sukobe s Meštrovićem i "meštrovićjanskim stilom" godinama bilježio u kra-

ćim zapiscima ili samo crticama iz čijih se redova (i proreda) iščitava jad cijele jedne generacije u traganju za svojom istinom u kiparstvu. Nametnuti model Meštrovića ljuštiti će u slojevima iz svojih skulptura sve dok ne postanu samosvjesni i punosvjesni majstori moderne umjetnosti, negdje pedesetih godina 20. stoljeća. Stil se stilom izbija.

Kao na vagi gotovo uravnotežene stoje zamjerke i hvalospjevi koji su Meštroviću najčešće pripisivani: s jedne strane politikantstvo, secesionizam, balkanska mitomanija, folklor, patetika, poza, dok mu se s druge strane priznaje genijalnost, iskonsko kiparstvo, društvena angažiranost. Sve te kategorije Radovani provlači kroz svoje tekstove, više ili manje argumentirano, ponekad s posve ljudskom dozom zavisti, ("I svi ga pamtimo, tko zna zašto, kao srećkovića, kao 'big bossa'. Sve mu je bilo ostvarljivo i moguće", 108.).

Meštrovića dapače naziva "pogrešnom školom", što nam iskustvom kipara autor iscrpno i obrazlaže. Radovani nam otkriva Meštrovića, kipara s mnogo mana - u modalaciji i anatomiji ("oblik potrošen pranjem"), s često britkim autoironičnim komentarima

(“Ivan Meštrović je ono što smo mi svi. Pa-birčio je po cijelom svijetu. I bio s tim u kući izumitelj.”, 79.). Zalaže se za ulančavanje novije povijesti hrvatskog kiparstva od Rendića (našeg Adama, kako ga naziva), preko Deškovića i Frangeša, a ne samo i

isključivo od Meštrovića. Stavlja Meštrovićevo djelo u širi kontekst vremena i prostora, mitteleuropski i mediteranski, tradicionalni i avangardni, nacionalni i internacionalni, uspoređujući njegovo djelo s glavnim protagonistima kiparstva u njegovo doba.

Sjajni su opisi pojedinih skulptura, često besprizorno naturalistički, a to su literarno i po-najbolji dijelovi teksta, ma koliko se s njima uistinu i slagali (O *Jobu*, *Grguru Ninskom*, *Psihi*, *Zdencu života*, *autoportretima* ...). Radovani sam sebe naziva “Meštrovićevim krvnikom”, i doista, toliko temeljite sekcije

oštricom uma (i jezika) Meštrovićeve skulpture nisu dotada na papiru otpjele.

Važnost je i zanimljivost Radovanijeva teksta i u svojevrsnoj kroničarskoj autentičnosti jer je bio Meštrovićev suvremenik koji ga je osobno doživio iz obiteljske blizine. Kiparev otac, slikar i grafičar Frano Angeli Radovani poznao je Meštrovića iz njegovih bečkih i londonskih godina, a mišljenje koje je zarana formirao o Meštroviću ponajbolje je izrazio u karikaturama za humoristički tjednik “Koprive”, koji je uređivao 1913. i 1914. godine. Jedna takva karikatura jedina je ilustracija nove Radovanijeve knjige (otisnuta na poleđini korica) i na najduhovitiji nas način uvodi u tekst. Kako bismo ga pak mogli pratiti, svakako moramo dozvati u sjećanje Meštrovićeve radove koji se ovdje spominju, ali taj napor možemo učiniti listajući neku od objavljenih fotomonografija. U ovoj je knjizi doista težište na samom tekstu i svaka pohvala priređivaču koji ga nije opteretio dodatnim ilustracijama.

Možda će upravo promišljanja jednog kipara ubuduće pomoći povjesničarima umjetnosti u što boljem kritičkom sagledavanju Meštrovićeva opusa, odnosno stavljanju u kontekst kojim će doista kvalitetna i važna djela dobiti svoje primjereno mjesto u hrvatskoj povijesti umjetnosti, bez dodatnog glorificiranja, politiziranja i mitomanstva. Pojedini dijelovi ove knjige doista su “čitanje iznova” jednog od najkontradiktornijih opusa hrvatskog kiparstva 20. stoljeća čija nam revalorizacija slijedi.